సాహితీ వాణి ISSN:3139-6283 (Online)
(A Monthly Peer-Reviewed Online Multidisciplinary Telugu Research Journal)
Literature & Language| Linguistics| Arts & Humanities|Histroy
Publishing by: Dr.Lakshamanarao Adimulam, Sri Mayuri Finearts Association , Regd No: 94/2024, H.No: 5-227, Srirampuram Post, G.S.L Medical College (So), Raganagaram Mandalam, East Godavari - 533296, Cell: 8522967827

Volume – 1, issue -5, August 2026

వ్యావహారిక భాషోద్యమ పితామహుడు

*"భాష ప్రజలది; ప్రజలు మాట్లాడే భాషే సజీవ భాష"*ఈ భావజాలాన్ని తన జీవిత సాధనగా మార్చుకున్న మహోన్నత వ్యక్తిత్వం గిడుగు వెంకట రామమూర్తి పంతులు. తెలుగు భాషా చరిత్రలో నన్నయ, తిక్కన, యెర్రప్రగడలు భాషకు సాహిత్య వైభవాన్ని అందించినట్లయితే, గిడుగు రామమూర్తి పంతులు భాషను ప్రజల గుండెల్లోకి తీసుకెళ్లిన మహాసంస్కర్త. అందుకే ఆయనను "వ్యావహారిక భాషోద్యమ పితామహుడు"గా తెలుగు జాతి గౌరవంగా స్మరిస్తుంది.

భాష అనేది కేవలం పదాల సమాహారం కాదు. అది ఒక జాతి ఆలోచన, సంస్కృతి, జీవన విధానం, చరిత్ర, భవిష్యత్తుకు ప్రతిబింబం. అలాంటి భాష ప్రజలకు దూరమైతే సమాజం తన వ్యక్తీకరణ శక్తిని కోల్పోతుంది. ఈ సత్యాన్ని శతాబ్దం క్రితమే గ్రహించిన దూరదృష్టి గిడుగుదే.

గిడుగు వెంకట రామమూర్తి పంతులు 1863 ఆగస్టు 29న జన్మించారు. ఉపాధ్యాయుడిగా, భాషా శాస్త్రవేత్తగా, పరిశోధకుడిగా, సంఘసంస్కర్తగా ఆయన విశిష్ట సేవలు అందించారు. ఆయన జీవితం వ్యక్తిగత కీర్తికోసం కాదు; సమాజ ప్రయోజనం కోసం సాగిన నిరంతర ఉద్యమం. ముఖ్యంగా తెలుగు భాషను ప్రజలకు చేరువ చేయాలనే లక్ష్యంతో ఆయన చేసిన కృషి తెలుగు చరిత్రలో చిరస్థాయిగా నిలిచిపోయింది.

ఆయన కాలంలో పాఠ్యపుస్తకాలు, అధికార పత్రాలు, సాహిత్య రచనలు ప్రధానంగా గ్రాంథిక భాషలో ఉండేవి. ఆ భాష పండితులకు మాత్రమే అందుబాటులో ఉండేది. విద్యార్థులు చదివేది ఒక భాష, మాట్లాడేది మరో భాష. ఈ వ్యత్యాసం విద్యా వ్యవస్థను సంక్లిష్టంగా మార్చింది. భాష అభ్యాసం ఆనందాన్నివ్వాల్సిన చోట భారంగా మారింది. ఈ పరిస్థితిని గిడుగు తీవ్రంగా విమర్శించారు.

ప్రజలు మాట్లాడే భాషలోనే విద్య, సాహిత్యం, పరిపాలన సాగాలని ఆయన బలంగా వాదించారు. వ్యావహారిక భాషను ప్రవేశపెట్టడం ద్వారా విద్యార్థుల్లో అవగాహన పెరుగుతుందని, విజ్ఞానం వేగంగా వ్యాప్తి చెందుతుందని ఆయన నిరూపించారు. ఆయన ప్రారంభించిన వ్యావహారిక భాషోద్యమం తెలుగు భాషా చరిత్రలో ఒక విప్లవాత్మక మలుపుగా నిలిచింది.

ఈ ఉద్యమం అంత సులభంగా సాగలేదు. సంప్రదాయవాదులు ఆయనను తీవ్రంగా విమర్శించారు. వ్యావహారిక భాష వల్ల సాహిత్య విలువలు తగ్గిపోతాయని, భాష యొక్క గంభీరత దెబ్బతింటుందని అభ్యంతరాలు వ్యక్తం చేశారు. అయితే గిడుగు వాదన స్పష్టంగా ఉండేది ప్రజలకు అర్థం కాని భాష ఎంత గొప్పదైనా ప్రయోజనం లేదు; ప్రజల హృదయాలకు చేరే భాషే నిజమైన సాహిత్య భాష. ఈ ఆలోచన కాలక్రమేణా సమాజం అంగీకరించింది.

నేడు మనం చదివే పాఠ్యపుస్తకాలు, వార్తాపత్రికలు, ఆధునిక సాహిత్యం, ప్రభుత్వ ప్రకటనలు—అన్నింటిలోనూ సులభమైన తెలుగు వినియోగంలో ఉండటానికి గిడుగు కృషి మూలాధారం. ఆయన ఆలోచనలు లేకపోయి ఉంటే తెలుగు భాష ఇప్పటికీ గ్రాంథిక పరిమితుల్లోనే మిగిలిపోయేదేమో అన్న భావన అతిశయోక్తి కాదు.

గిడుగు రామమూర్తి పంతులు సేవలు వ్యావహారిక భాషతో మాత్రమే పరిమితం కాలేదు. సవర (Savara) గిరిజనుల భాష, సంస్కృతి, జీవన విధానంపై ఆయన చేసిన పరిశోధనలు భారతీయ భాషాశాస్త్ర చరిత్రలో విశిష్ట స్థానాన్ని సంపాదించాయి. ఒక గిరిజన భాషను శాస్త్రీయ దృష్టితో అధ్యయనం చేసి దాని వ్యాకరణ, పదసంపదలను నమోదు చేసిన తొలి భారతీయ భాషా పరిశోధకులలో ఆయన ఒకరు. ఇది ఆయనలోని మానవతా దృక్పథానికి నిదర్శనం.

నేటి డిజిటల్ యుగంలో గిడుగు ఆలోచనలు మరింత ప్రాసంగికంగా మారాయి. సమాచార విప్లవం, సామాజిక మాధ్యమాలు, కృత్రిమ మేధస్సు, డిజిటల్ విద్య—ఈ అన్నింటిలోనూ ప్రజలకు అర్థమయ్యే సరళమైన తెలుగు అవసరం పెరుగుతోంది. సాంకేతిక విజ్ఞానం ప్రజల జీవితాల్లోకి చేరాలంటే భాష సరళంగా ఉండాలని గిడుగు చెప్పిన సిద్ధాంతం ఇప్పటికీ మార్గదర్శకమే.

అయితే మరోవైపు భాషలోకి అనవసర విదేశీ పదాల ప్రవాహం, ఆంగ్ల భాష ఆధిపత్యం, తెలుగు పఠన అలవాటు తగ్గిపోవడం వంటి సమస్యలు మన ముందున్నాయి. ఈ నేపథ్యంలో గిడుగు ఆశయాలను

కేవలం జయంతి సభలకే పరిమితం చేయకుండా, విద్యా విధానంలో, పత్రికా రచనలో, డిజిటల్ వేదికల్లో ఆచరణలో పెట్టాల్సిన అవసరం ఉంది.

సంపాదకులు, రచయితలు, ఉపాధ్యాయులు, పరిశోధకులు గిడుగు చూపిన మార్గాన్ని అనుసరిస్తే తెలుగు భాష మరింత ప్రజాదరణ పొందుతుంది. ప్రజలకు చేరని సాహిత్యం శాశ్వతంగా నిలవదు; ప్రజలతో కలిసి నడిచే భాషే శాశ్వతమవుతుంది. ఈ సత్యాన్ని గిడుగు తన జీవితంతో నిరూపించారు.

తెలుగు భాషా దినోత్సవాన్ని గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారి జయంతి సందర్భంగా జరుపుకోవడం యాదృచ్ఛికం కాదు. అది ఆయన చేసిన భాషా సేవలకు సమాజం ప్రకటించిన కృతజ్ఞత. భాషను ప్రేమించడం అంటే కేవలం దాని గొప్పతనాన్ని కీర్తించడం కాదు; ప్రజల జీవితాలకు ఉపయోగపడేలా తీర్చిదిద్దడం కూడా. ఆ బాధ్యతను తన భుజాలపై వేసుకుని విజయం సాధించిన మహనీయుడు గిడుగు.

నేడు తెలుగు భాష ప్రపంచవ్యాప్తంగా విస్తరిస్తున్న ఈ సందర్భంలో గిడుగు ఆలోచనలు మరింత బలంగా ప్రతిధ్వనించాలి. వ్యావహారికత, సరళత, శాస్త్రీయ దృష్టి, ప్రజాస్వామ్య భావన—ఈ నాలుగు సూత్రాలే ఆయన భాషా తత్వానికి మూలాధారాలు. ఇవే నేటి తెలుగు భాషాభివృద్ధికి కూడా పునాది కావాలి.

గిడుగు వెంకట రామమూర్తి పంతులు ఒక వ్యక్తి కాదు; ఒక ఉద్యమం. ఒక రచయిత కాదు; ఒక యుగప్రవర్తకుడు. ఒక ఉపాధ్యాయుడు కాదు; భాషకు కొత్త దిశను చూపిన మహాగురువు. ఆయన చూపిన మార్గంలో నడవడం ద్వారా మాత్రమే తెలుగు భాషను భావితరాలకు మరింత జీవంతంగా అందించగలం. అదే ఆయనకు మనం సమర్పించే నిజమైన నివాళి.

ఈ నెలలో గిడుగు వెంకట రామమూర్తి పంతులుగారి జయంతి సందర్భంగా *సాహితీవాణి* ఆయనకు ఘన నివాళులు అర్పిస్తోంది.

-డా.లక్ష్మణ రావు ఆదిమూలం (అరసి శ్రీ)